

พุทธวิธีส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน
ในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่*

BUDDHIST METHODS FOR PEOPLE'S PARTICIPATORY POLITICAL CULTURE
PROMOTION AT MAE AI DISTRICT, CHIENG MAI PROVINCE

พระศรายุทธ ภูมิจิโร (จะอิน), ธัชชนันท์ อิศรเดช, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
Phra Sarayut Pumatheero (Jaouen), Thatchanan Issaradet, Termsak Thongin
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: jasarayuth@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอภิปไตยกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และ 3. นำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของกรวิจัยเชิงปริมาณได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จำนวน 342 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอภิปไตยกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าโดยรวมมีความสัมพันธ์ในระดับสูง ($r = .652$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน และ 3. พุทธวิธีส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1. ด้านอรรถาธิปไตย คือ สร้างพลเมืองที่คิดเป็น ช่วยให้ประชาชนกล้าคิดกล้าตัดสินใจอย่างมีเหตุผล 2. ด้านโลกาธิปไตย คือ สร้างความเคารพในความหลากหลายคนในสังคมเคารพเสียงส่วนมากและรับฟังเสียงส่วนน้อย และ 3. ด้านธัมมาธิปไตย คือ

*Received November 19, 2025; Revised December 30, 2025; Accepted February 9, 2026

สร้างสังคมโปร่งใสและยุติธรรม ทุกการตัดสินใจยึดหลักความถูกต้อง ไม่เอื้อประโยชน์ส่วนตัว เสริมจริยธรรมทางการเมืองและสังคม

คำสำคัญ: พุทธวิธี; วัฒนธรรมทางการเมือง; หลักอริปไตย

Abstract

This research article aims to: 1. examine the level of people's participatory political culture; 2. investigate the relationship between the principle of sovereignty and people's participatory political culture; and 3. propose Buddhist methods for promoting people's participatory political culture in Mae Ai District, Chiang Mai Province. The study employed a mixed-methods research design. In the quantitative component, data were collected from 342 citizens aged 18 years and over using a questionnaire as the research instrument. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as correlation coefficients to examine the relationships between variables. In the qualitative component, in-depth interviews were conducted with 9 key informants, consisting of monks and laypersons.

Findings were as follows: 1. the overall level of people's participatory political culture was moderate; 2. the relationship between the principles of sovereignty and participatory political culture among the people was high ($r = .652$) and statistically significant at the 0.01 level, supporting the hypothesis; and 3. Buddhist methods to promote participatory political culture in Mae Ai District, Chiang Mai Province, were identified as follows: Attadhipayaya (self-sovereignty): cultivating citizens who think critically, encouraging people to think and make decisions rationally. Loka-dhipaya (societal sovereignty): fostering respect for diversity, encouraging society to respect majority opinions while listening to minority voices. Dhamma-dhipaya (sovereignty of the Dharma): creating a transparent and just society where all decisions are based on correctness, avoiding personal gain, and enhancing political and social ethics.

Keywords: Buddhist Methods; Political Culture; Dhammic Sovereignty Principle

บทนำ

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเป็นรากฐานสำคัญของสังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่ เพราะสะท้อนระดับความตื่นรู้ทางการเมืองของประชาชนและความเข้มแข็งของสถาบันการเมืองในระยะยาว ระบบประชาธิปไตยจะมั่นคงได้ก็ต่อเมื่อประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของระบบและมีบทบาทในกระบวนการเมืองไม่ใช่เพียงผู้สังเกตการณ์ วัฒนธรรมแบบนี้ หมายถึง การที่ประชาชนสนใจ ติดตาม ตรวจสอบ และร่วมตัดสินใจต่อกิจการสาธารณะอย่างต่อเนื่อง ไม่จำกัดเฉพาะช่วงเลือกตั้ง แนวคิดของ Almond & Verba (1963) ชี้ว่า การมีส่วนร่วมไม่ได้เกิดขึ้นโดยลำพัง แต่เป็นผลจากกระบวนการทางสังคมที่หล่อหลอมตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งช่วยเสริมให้โครงสร้างการเมืองเข้มแข็งและนำไปสู่การพัฒนา ระบบประชาธิปไตยที่มั่นคง ในทางตรงกันข้าม หากสังคมขาดวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม การพัฒนาทางการเมืองย่อมเผชิญอุปสรรค ปัจจุบันการเมืองไทยยังติดอยู่กับประชาธิปไตยเชิงพิธีกรรม ที่ประชาชนมีส่วนร่วมเพียงการเลือกตั้ง แต่ขาดการติดตามตรวจสอบเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่อง (ธงชัย วินิจจะกุล, 2556)

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในสังคมไทยยังคงมีลักษณะสองชั้น กล่าวคือ ประชาชนบางส่วนตื่นตัวและพร้อมแสดงบทบาทในกิจกรรมสาธารณะ ขณะที่อีกหลายพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ชายขอบหรือชุมชนชาติพันธุ์ ยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านทุนทางสังคม การเข้าถึงข้อมูล และโครงสร้างอำนาจแบบพึ่งพาผู้นำ ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ต่อเนื่องและจำกัดในบางมิติ สถานการณ์นี้สะท้อนว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทเฉพาะของแต่ละชุมชน ไม่อาจใช้รูปแบบเดียวกันทั้งประเทศ การมีส่วนร่วมของประชาชนจำนวนไม่น้อยยังเป็นเพียง พิธีกรรมทางประชาธิปไตย คือ เข้าร่วมกิจกรรมที่มีกติกาบังคับ เช่น การเลือกตั้ง แต่ขาดการเสนอแนะนโยบายการติดตามตรวจสอบรัฐ และการร่วมวางแผนพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ในบริบทชนบทและพื้นที่ชายขอบภาคเหนือ เช่น อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา และโอกาสเข้าถึงข้อมูล ทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองมีลักษณะเฉพาะ ประชาชนบางกลุ่มยังคงพึ่งพาผู้นำชุมชนในการตัดสินใจ ขณะที่อีกหลายกลุ่มเริ่มตื่นตัวมากขึ้นจากการเข้าถึงสื่อและความรู้ใหม่ การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมจึงต้องมุ่งสร้างสำนึกพลเมืองให้ประชาชนกล้าคิด กล้าถาม และกล้าแสดงออกอย่างมีเหตุผล มากกว่าการจัดกิจกรรมเพียงครั้งคราว (เทศบาลตำบลแม่เฒ่า อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่, ม.ป.ป.) อย่างไรก็ตาม ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงคุณภาพของประชาชนไทยยังอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะในพื้นที่ชายขอบหรือชุมชนชาติพันธุ์ ซึ่งยังขาดโอกาสเข้าถึงข้อมูลและเชื่อมโยงกับกลไกรัฐอย่างแท้จริง

พระพุทธศาสนาได้นำเสนอหลักการบริหารจัดการที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะหลักอริปไตย 3 ประการ ได้แก่ อัตตาธิปไตย ซึ่งหมายถึงการถือว่าตนเป็นใหญ่ โลกาธิปไตย หมายถึงการถือว่าสังคมและส่วนรวมเป็นใหญ่ และธัมมาธิปไตย หมายถึงการถือว่าธรรมเป็นใหญ่ (อง.ตัก.อ. (ไทย) 12/40/201) การพัฒนาผู้บริหารให้มีคุณธรรมตามหลักนี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างธรรมาภิบาล การประยุกต์หลักอริปไตยในการบริหารช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจอย่างมีหลักธรรม มีความรับผิดชอบ และยุติธรรม โดยมีธัมมาธิปไตยเป็นหลักสูงสุด เพื่อป้องกันการใช้อำนาจด้วยอัตตาหรืออคติ ส่วนอัตตาธิปไตยควรได้รับการพัฒนาเชิงภาวนาเพื่อสร้างผู้นำที่มีจิตสำนึกแห่งธรรม (พระปลัดธนา อคฺคธมฺโม และกฤตสุชิน พลเสน, 2565)

จากความเป็นมาดังกล่าว การสร้างวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วมต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่อง อาศัยทั้งนโยบายรัฐ ความร่วมมือของชุมชน และบทบาทสนับสนุนจากสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพุทธธรรมที่เน้นเหตุผล ความรับผิดชอบ และคุณธรรมซึ่งช่วยสร้างสันติภาพทางการเมืองและยกระดับคุณภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ ผลลัพธ์ที่ได้ไม่เพียงเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นฐานให้แก่ นักวิจัย นักวิชาการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการนำไปพัฒนาต่อยอด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอริปไตยกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2,318 คน (เทศบาลตำบลแม่เอย อำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่, ม.ป.ป.)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 342 คน จากคํานวนหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้าน พระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการ จำนวน 2 คน ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน รวม 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งมีโครงสร้าง ครอบคลุมปัจจัยส่วนบุคคลและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อนำเสนอพุทธวิธีในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงที่ว่าการอำเภอ แม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากชุมชน ในพื้นที่

4.2 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 342 ชุด

4.3 นำข้อมูลดิบที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์วิเคราะห์ ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยอาศัยสถิติพรรณนาในการอธิบายปัจจัยส่วนบุคคลและ การส่งเสริมหลักอภิปไตยเพื่อการตัดสินใจของประชาชน ใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลในรูปแบบความเรียง

ผลการวิจัย

1. ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม

ข้อที่	ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า
1	ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	3.06	0.92	ปานกลาง
2	ด้านกิจกรรมการรณรงค์หาเสียง	2.29	0.51	น้อย
3	ด้านการติดต่อขั้นต้นของประชาชน	2.96	0.75	ปานกลาง
4	ด้านกิจกรรมที่ร่วมมือกัน	2.30	0.54	น้อย
โดยภาพรวม		2.65	0.42	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.65$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$, S.D. = 0.92) รองลงมา ด้านการติดต่อขั้นต้นของประชาชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.75) ด้านกิจกรรมที่ร่วมมือกัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.30$, S.D. = 0.54) ด้านกิจกรรมการรณรงค์หาเสียง อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.29$, S.D. = 0.51) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอธิปไตยกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอธิปไตยกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตาม				
	วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม	1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	2. กิจกรรมการรณรงค์หาเสียง	3. การติดต่อขั้นต้นของประชาชน	4. กิจกรรมที่ร่วมมือกัน
ตัวแปรอิสระ					
หลักอธิปไตย	0.652**	0.662**	0.139*	0.745**	0.022
1. อัตตาธิปไตย การถือตนเป็นใหญ่	0.512**	0.541**	0.135*	0.595**	0.006
2. โลกาธิปไตย การถือส่วนรวมเป็นใหญ่	0.627**	0.636**	0.118*	0.736**	0.017
3. ธัมมาธิปไตย การถือธรรมเป็นใหญ่	0.541**	0.530**	0.106	0.593**	-0.078

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักอธิปไตยกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ มีความสัมพันธ์ดังนี้

หลักอธิปไตยกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง ($r = .652^{**}$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

หลักอธิปไตยธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = .662^{**}$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

หลักอธิปไตยธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ ด้านกิจกรรมการรณรงค์หาเสียง มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ($r = .139^*$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

หลักอธิปไตยธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการติดต่อขั้นต้นของประชาชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($r = .745^{**}$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

หลักอธิปไตยธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ ด้านกิจกรรมที่ร่วมมือกัน มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ($r = .022$) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. พุทธิวิธีส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1. ด้านอัตตาธิปไตย คือ การถือตนเป็นใหญ่จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การถือตนเป็นใหญ่เป็นแนวคิดที่ช่วยให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาทของตนในสังคม ส่งเสริมจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เปิดพื้นที่ให้ความคิดที่หลากหลาย ลดความขัดแย้งทางการเมือง และทำให้ระบบการเมืองโปร่งใส มีเหตุผลและยั่งยืน อันสอดคล้องกับสังคมประชาธิปไตยยุคปัจจุบัน 2. ด้านโลกาธิปไตย คือ การถือส่วนรวมเป็นใหญ่ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การถือส่วนรวมคือการให้ความสำคัญกับบทบาทของทุกคนในสังคม ซึ่งช่วยกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัว ใช้สิทธิและหน้าที่อย่างมีสติ เลือกผู้นำที่โปร่งใส เข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจทุกระดับ และร่วมกันปกป้องประชาธิปไตยเมื่อเกิดความไม่เป็นธรรม แนวคิดนี้สร้างสำนึกความรับผิดชอบต่อบ้านเมือง ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ เคารพความหลากหลายและลดความขัดแย้งในสังคม และ 3. ด้านธัมมาธิปไตย คือ การถือธรรมเป็นใหญ่จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การถือธรรมเป็นใหญ่ทำให้การเมืองตั้งอยู่บนความยุติธรรม ซื่อสัตย์ และโปร่งใส ส่งผลให้ประชาชนเชื่อมั่นในระบบ พร้อมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเต็มใจ และร่วมพัฒนาสังคมอย่างเข้มแข็ง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หลักอธิปไตย 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย ชูเมือง (2565) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมความเข้มแข็งตามระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดราชบุรี พบว่า ประชาชนมีความรู้และเข้าใจในเรื่องระบบการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และเชื่อว่าประชาชนเป็นใหญ่เป็นเจ้าของอำนาจ มีสิทธิ เสรีภาพ และภราดรภาพ จึงออกมาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เลือกตัวบุคคลไม่เลือกนโยบายพรรค มีการติดตามตรวจสอบการทำงานของผู้แทน ออกมาเคลื่อนไหวชุมนุมและกล้าแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และสอดคล้องงานวิจัยของพระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม) (2564) ได้วิจัยเรื่อง การนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ประชาชนมีการรับรู้หลักพุทธธรรมมาภิบาลในระดับสูง โดยเฉพาะด้านความโปร่งใสความรับผิดชอบ และการตรวจสอบได้ การบูรณาการหลักธรรมดังกล่าวช่วยให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาทของตนเองและพร้อมมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ และสอดคล้องงานวิจัยของวัชรมน จันรอง และคณะ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ประชาชนมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง โดยกิจกรรมที่มีความนิยมสูง ได้แก่ การใช้สิทธิเลือกตั้งและการเข้าร่วมประชมติ ขณะที่การเสนอความคิดเห็นและการตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลยังอยู่ในระดับต่ำ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอธิปไตยกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอธิปไตยธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาณรินทร์ สุรพลญาณ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า จริยธรรมทางการเมืองที่สำคัญของผู้นำทางการเมืองประกอบด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต การมีจิตสำนึกต่อหน้าที่ และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งนี้ ผู้นำทางการเมืองควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต โปร่งใส มีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติงบประมาณอย่างรอบคอบ ติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณอย่างเคร่งครัด ดำรงตนตามหลักความพอเพียง และมีความกล้าหาญในการตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับ

งานวิจัยของสวาท ฮาดภักดี (2565) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้ประชาชนมีอำนาจทางการเมืองเหนือผู้สมัครรับเลือกตั้ง และเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ขณะเดียวกัน ด้านกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงและการติดต่อในฐานะของพลเมืองสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมเชิงรุกของประชาชนในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ติดตามสถานการณ์ทางการเมือง และประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธีรติ ธมมโสภโณ และคณะ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การอบรมกลุ่มอาสาสมัครทางการเมืองและระดับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี พบว่า การส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการอบรมกลุ่มอาสาสมัครทางการเมืองผ่านสถาบันทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันสื่อสารมวลชน สถาบันศาสนา และกลุ่มเพื่อน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกต่อหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีเหตุผล

3. พุทธวิธีส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า พุทธวิธีส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักอริยปไตย 3 (อิตตอริยปไตย โลกาธิปไตย อัมมาธิปไตย) เมื่อสังคมนำหลักอริยปไตยทั้ง 3 มาส่งเสริมใช้ร่วมกันจะส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมแห่งความรับผิดชอบ ความเคารพซึ่งกันและกันและการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณธรรม อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองที่มั่นคงและเป็นธรรมในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์ และคณะ (2567) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการตามแนวพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การประยุกต์ใช้พุทธวิธี เช่น การฟังอย่างมีสติ เมตตาธรรม และการสื่อสารอย่างไม่ใช่ความรุนแรง ช่วยให้กลุ่มประชาชนเกิดความร่วมมือ เปิดใจ และกล้าแสดงความคิดเห็น ในกิจกรรมสาธารณะมากขึ้น ส่งผลให้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเติบโตอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะการเข้าร่วมเวทีประชาคม การเสนอปัญหาในชุมชน และการร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของโสภณ ยอดศิริย (2565) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงกิจกรรมสูงกว่าเชิงความ

สนใจและเชิงทัศนคติ โดยเฉพาะด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสาธารณสุข และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินิตย์ ศรีอุบล และสมจิต ขอนวงศ์ (2567) ได้วิจัยเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ของประชาชนในการเลือกตั้ง ผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า ประชาชนใช้หลักธรรมพุทธ เช่น สันติธรรมและความเมตตา เป็นแรงจูงใจในการเข้าร่วมเลือกตั้งและกิจกรรมสาธารณสุข การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีลักษณะจิตสาธารณะ ส่งผลให้การเลือกตั้งท้องถิ่นและกิจกรรมสาธารณสุขดำเนินไปอย่างสร้างสรรค์

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่า องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอริปไตย 3 เป็นการบูรณาการเหตุผล สังคม และคุณธรรมเข้าด้วยกันอย่างสมดุล ประชาชนที่มีอุตตาริบัติย่อมมีความมั่นคงทางความคิด ประชาชนที่มีโลกาธิปไตยย่อมเคารพกติกาและเสียงส่วนรวม และประชาชนที่มีธัมมาริบัติย่อมยึดมั่นในความดี ความถูกต้องและ

ความยุติธรรม เมื่อทั้งสามประการดำเนินไปควบคู่กัน จึงก่อรูปเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของสังคมประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. อำเภอมแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ ควรพัฒนากลไกและมาตรการที่ส่งเสริมให้ผู้นำและประชาชนยึดมั่นในคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต และเมตตาในกระบวนการบริหารงานและการตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ
2. อำเภอมแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ ควรพัฒนาระบบเผยแพร่ข้อมูลทางการเมืองท้องถิ่นให้มีความโปร่งใส พร้อมทั้งประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงตรวจสอบ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจได้อย่างสะดวก อันจะช่วยลดความขัดแย้งทางสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมกันจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของประชาชนในการเลือกตั้ง โดยเน้นการให้ความรู้เชิงคุณธรรมผ่านกิจกรรมในวัด ชุมชน หรือศูนย์การเรียนรู้
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรบรรจุเนื้อหาพลเมืองประชาธิปไตยตามแนวพุทธในสถานศึกษาและศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เพื่อเสริมสร้างความรู้เท่าทันทางการเมืองแก่เยาวชนและกลุ่มเปราะบาง ให้สามารถวิเคราะห์นโยบายและพฤติกรรมผู้สมัครอย่างมีเหตุผล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในเขตชายแดนหรือพื้นที่ห่างไกลในเชิงเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นความแตกต่างของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ
2. ควรศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในระดับตำบลหรือหมู่บ้าน เนื่องจากเยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประชาธิปไตย การทำความเข้าใจค่านิยม แนวคิด และแรงจูงใจของพวกเขาจะช่วยให้สามารถออกแบบนโยบายและกิจกรรมทางการเมืองที่เหมาะสมและสอดคล้องยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เทศบาลตำบลแม่ฮ้อย อำเภอแม่ฮ้อย จังหวัดเชียงใหม่. (ม.ป.ป.). *ข้อมูลทั่วไป*. สืบค้น 9 กันยายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/p5XEY>
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2556). *ประชาธิปไตยที่มีกษัตริย์อยู่เหนือการเมือง*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- พระปลัดธนา อคฺคธมฺโม (พิมพ์ารัตน์) และกฤตสุขชิน พลเสน. (2565). หลักอภิปไตยเพื่อพัฒนาผู้บริหาร. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*, 5(2), 304–313.
- พระมหาธีรติ ธมฺมโสภโณ (โสภิตธรรม) และคณะ. (2566). การอบรมกลุ่มเกลาทาง การเมืองระดับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(1), R124–137.
- พระมหานรินทร์ สุรปญฺโญ (เอมพันธ์). (2564). การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนา จริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ. *พุทธมรรค์*, 6(2), 52–63.
- พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร (อะซิม). (2564). *การนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช* (ดุขภูนิพนธ์ปรัชญาดุขภูบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัชรมน จันรอง และคณะ. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน ในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ. *Journal of Modern Learning Development*, 6(5), 142–154.
- วินิตย์ ศรีอุบล และสมจิต ขอนวงศ์. (2567). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม เชิงพุทธ ของประชาชนในการเลือกตั้ง ผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่*, 10(1), 123–140.
- สมชาย ชูเมือง. (2565). รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมความ เข้มแข็งตามระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดราชบุรี. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 23(2), 41–53.
- สวาท ฮาดภักดี. (2565). การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Roi Kaensam Academi*, 7(1), 322-335.

- โสภณ ยอดคีรีชัย. (2565). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่* (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- อนงค์นาฏ แก้วไพฑูริย์ และคณะ. (2567). การบูรณาการตามแนวพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 6(3), 130-144.
- Almond, G. A. & Verba, S. (1963). *The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations*. Boston: Little, Brown and Company.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed). New York: Harper and Row.